

Streszczenie

Czynność doręczenia ma doniosłe znaczenie procesowe. Z prawidłowym dokonaniem doręczenia wiążą się istotne następstwa dla toku prowadzonego postępowania i ochrony interesu stron tego postępowania. Nie jest to zatem jedynie sposób notyfikacji czynności podjętych przez sąd lub strony postępowania. Doręczenia są jedną z najważniejszych instytucji w komunikacji w ramach toczącego się postępowania. Stanowią gwarancję interesów stron, wprowadzając określony porządek czynności warunkujących skuteczność i stabilność rozpoznania określonej sprawy.

Decyzja o wyborze przedmiotu pracy jest podyktowana przekonaniem, iż w aktualnym stanie literatury potrzebne jest utworzenie usystematyzowanego, opatrzonego komentarzem zbioru przepisów o doręczeniach, z jednoczesnym przedstawieniem poglądów literatury, stanowisk orzeczniczych i wniosków *de lege ferenda* oraz *de lege lata*. Wprowadzie do chwili obecnej powstały co najmniej trzy całościowe opracowania dotyczące tej tematyki, jednakże liczne nowelizacje postępowania cywilnego oraz jego postępująca informatyzacja sprawiają, że wraz z upływem czasu opracowania te tracą częściowo swą aktualność, bądź wymagają uzupełnienia o nowe lub zmienione aspekty. Tym bardziej, że analiza kolejnych nowelizacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie doręczeń pozwala zaryzykować stwierdzenie, że to wciąż nie koniec zmian.

Rozważania zawarte w niniejszej rozprawie koncentrują się na czynności doręczenia w postępowaniu cywilnym procesowym, które – spośród wszystkich postępowań cywilnych – ma charakter modelowy. Poza zakresem rozważań znajdują się przepisy odnoszące się do innych postępowań cywilnych, w tym do postępowania nieprocesowego, egzekucyjnego, zabezpieczającego, upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Skupienie się wyłącznie na procesie cywilnym jest również spowodowane rozległością, złożonością i wielowymiarowością tej problematyki.

Rozprawa ma w założeniu stanowić usystematyzowane ujęcie czynności doręczenia podejmowanej w postępowaniu cywilnym procesowym. Zasadniczym celem rozprawy jest określenie roli czynności doręczenia z punktu widzenia procesu cywilnego oraz wpływu tej czynności na prawidłowy przebieg procesu cywilnego.

Metody badawcze wykorzystane w rozprawie to przede wszystkim metoda prawno-dogmatyczna, prawno-porównawcza oraz historyczno-prawna. Zastosowanie metody prawno-dogmatycznej polegało na studiowaniu literatury prawniczej, a także na szczegółowej analizie

aktów prawnych oraz orzecznictwa sądowego. Uwzględniono źródła o historycznym charakterze, przy czym uwagi historyczno-prawne mają głównie ilustracyjny charakter, zasadniczo zaś rozważania niniejszej pracy koncentrują się na analizie aktualnie obowiązujących regulacji prawnych. Natomiast w ramach metody prawnoporównawczej, zestawieniu poddano czynność doręczenia w polskim procesie cywilnym z regulacjami czynności doręczenia obowiązującymi w niemieckim oraz francuskim procesie cywilnym. W rozprawie wykorzystano również metodę empiryczną w postaci badania akt w zakresie tzw. „doręczeń komorniczych” w rozumieniu art. 139¹ k.p.c., w których komornik występuje w roli doręczyciela. Doręczenia te stanowią swoiste *novum*, ponieważ wprowadzono je do obowiązującego porządku prawnego wraz z nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego, która weszła w życie w dniu 7 listopada 2019 roku.

Praca składa się z siedmiu rozdziałów, z których każdy zawiera podrozdziały.

Rozdział I został w całości poświęcony aspektom teoretyczno-prawnym czynności doręczenia. W pierwszej kolejności podjęto próbę zdefiniowania pojęcia „doręczenie” w rozumieniu potocznym i prawnym. W oparciu o literaturę przedmiotu, dokonano analizy doręczenia jako czynności procesowej, pomocniczej i konwencjonalnej. Ponadto, podzielając prezentowane w literaturze stanowisko, zgodnie z którym w każdym opracowaniu o charakterze ogólnym i całościowym, dotyczącym procesu cywilnego, powinien znaleźć się bardziej lub mniej rozbudowany wątek związany z problematyką zasad procesowych, omówiono instytucję doręczenia na tle wybranych zasad procesu cywilnego. W ostatnim podrozdziale przeanalizowano, jakie są skutki uchybienia wymogom czynności doręczenia, przy uwzględnieniu, że stopień wadliwości może być różny, a w konsekwencji różne będą także jej skutki.

Rozdziały II i III przedstawiają ujęcie podmiotowe czynności doręczenia.

W rozdziale II przedstawiono i omówiono poszczególnych adresatów czynności doręczenia, dla których w toku procesu cywilnego, na podstawie przepisów ustawy procesowej, doręczane są pisma. Struktura rozdziału została wyznaczona przez podział podmiotów doręczenia na sześć zasadniczych kategorii. Pierwsza kategoria obejmuje stronę procesową. Druga i trzecia kategoria to podmioty, które działają w imieniu strony procesowej, przy czym w drugiej kategorii podmioty działają za stronę z woli ustawodawcy lub kompetentnego organu (przedstawiciele ustawowi), a w trzeciej kategorii podmioty działają za stronę na podstawie stosownego umocowania aktem woli strony (pełnomocnicy). Czwarta grupa obejmuje uczestników, którzy działają na prawach strony procesowej i mają za zadanie ochronę interesu publicznego lub indywidualnego (np. prokurator, Rzecznik Praw

Obywatelskich, organizacja pozarządowa). Piątą grupę tworzą tzw. „inne podmioty doręczeń” o zróżnicowanym charakterze (interwenient uboczny, osoba wezwana do toczącego się procesu, organ egzekucyjny itp.). Szóstą kategorię obejmują pozostałe osoby (osoby trzecie), które w konkretnym procesie cywilnym – mimo, iż nie są bezpośrednio zainteresowane rozstrzygnięciem sprawy – mają do odegrania ściśle określoną rolę procesową (np. świadek, tłumacz). W zależności od tego, który z wymienionych powyżej podmiotów jest adresatem doręczenia, wyróżnia się różnice w sposobie dokonywania doręczeń. W rozdziale tym wyodrębniono i omówiono te różnice.

Rozdział III poświęcono podmiotom pośredniczącym w doręczeniu w toku procesu cywilnego. Zakres przedmiotowy tego rozdziału sprowadza się zasadniczo do przepisu art. 131 § 1 k.p.c., który ustanawia katalog podmiotów pośredniczących w doręczeniu w procesie cywilnym. W katalogu tym ustawodawca umiejscowił operatora pocztowego, osoby zatrudnione w sądzie, sądową służbę doręczeniową oraz komornika. Ponadto, w rozdziale III zastosowano metodę badań aktowych, które pozwoliły na zweryfikowanie sygnalizowanych w doktrynie i judykaturze problemów związanych z tzw. „doręczeniami komorniczymi”.

W Rozdziale IV omówiono przedmiot doręczenia, przy dokonaniu rozróżnienia na pisma sądowe oraz pisma procesowe. Do zbioru pism sądowych zakwalifikowano orzeczenia, w tym wyroki, postanowienia, nakazy zapłaty i zarządzenia.

Rozdział V porusza problematykę sposobów dokonywania doręczeń w procesie cywilnym, rozumianych jako metoda udostępnienia pisma adresatowi w końcowej fazie doręczenia. W ramach tego rozdziału zastosowano rozróżnienie na doręczenia tradycyjne oraz doręczenia elektroniczne. Do doręczeń tradycyjnych zakwalifikowano doręczenie właściwe, zastępcze, przez awizo, do rąk kuratora oraz przez pozostawienie pisma w aktach sprawy. Znaczną część rozdziału poświęcono doręczeniom elektronicznym, które bez wątpienia stanowią przyszłość prawa cywilnego procesowego. Założono przy tym, że – pomimo postępującej informatyzacji procesu cywilnego – potencjał Internetu nie jest wykorzystywany w sposób satysfakcjonujący. W ostatnich 10 latach pojawiło się wiele projektów, które umożliwiłyby elektroniczną komunikację sądu i stron procesu cywilnego, nie tylko w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jednakże pomysły te w przeważającej mierze nie doszły do skutku. Do rozszerzenia możliwości zastosowania w procesie cywilnym tzw. „e-doręczeń” nie przekonało ustawodawcy nawet zagrożenie COVID-19.

Zwieńczeniem rozdziału V jest analiza doręczeń bezpośrednich pomiędzy profesjonalnymi pełnomocnikami. Wprowadzie ich omówienie w rozdziale V stanowi odstępstwo od zasadniczej jego istoty, jednakże z uwagi na systematykę całej rozprawy,

zasadnym wydaje się umieszczenie tego zagadnienia właśnie w tym rozdziale. Zwłaszcza, że rozważania o doręczeniach bezpośrednich zwińczają wnioski *de lege ferenda*, ściśle związane z informatyzacją procesu cywilnego. Wobec tego, najpierw należało wyjaśnić, na czym w ogólności polega informatyzacja procesu cywilnego, by przedstawić w dalszej kolejności istotę doręczeń bezpośrednich pomiędzy profesjonalnymi pełnomocnikami oraz powiązać je z informatyzacją.

Rozdział VI zawiera analizę prawnoporównawczą, polegającą na zestawieniu czynności doręczenia z punktu widzenia polskiego, niemieckiego oraz francuskiego procesu cywilnego. Wybór wskazanych porządków prawnych był podyktowany przyjęciem hipotezy badawczej, zgodnie z którą polski ustawodawca, konstruując lub nowelizując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o doręczeniach, czerpał z rozwiązań funkcjonujących w tych dwóch krajach.

Całość rozważań zwińczają wnioski końcowe.